

تازه‌های کتاب درباره خاورمیانه

تهیه و تنظیم: دکتر حمید احمدی

دانشیار علوم سیاسی دانشگاه تهران

رقابت بود که نفت به عنوان یک موضوع
جنگالی محور کشمکش در کشور قرار
گرفت.

Halim Malka and Jon B. Atterman,
*Arab Reform and Foreign Aid: Lessons
From Morocco*, Washington DC: The
Csis Press, 2006, 77 pages.

اصلاحات عرب و کشورهای خارجی:
تجربه مراکش

Mohammad Gholi Majd, *Oil and the
Killing of American Consul in Tehran*,
New York, Lantham, MD and Boulder,
2006, 398 pages.

نفت و قتل کنسول آمریکا در تهران

کتاب اجرای اصلاحات سیاسی و
اقتصادی در مراکش را مورد بحث قرار
می‌دهد؛ اینکه چگونه این اصلاحات از
پشتیبانی و تشویق هم آمریکا و هم اتحادیه
اروپا برخوردار شد. نویسندگان نشان
می‌دهند که از زمان روی کار آمدن سلطان
محمد ششم پادشاه مراکش در ۱۹۹۹، با
وجود ابتکارات او برای راه انداختن موجی از
اصلاحات سیاسی و اجتماعی، وی همچنان
با مشکلات و چالش‌های اساسی روبه‌رو
می‌باشد. به نظر نویسندگان، این چالش‌ها بر
محور دشواریهای اقتصادی، اختلافات مرزی
بر سر صحرای غربی و بنیادگرایی اسلامی
قرار گرفته و همچنان پادشاهی سلطان جوان
را با تهدید روبه‌رو می‌سازد.

روابط انگلستان و ایالات متحده با
ایران در دوران میان دو جنگ جهانی،
موضوع محوری این کتاب را تشکیل
می‌دهد. کتاب با استفاده از اسناد که
گزارش‌های مطبوعات و مکاتبات دیپلماتیک،
سیاست پیچیده مربوط به امتیازات نفت در
دوران پس از جنگ جهانی اول را که به قتل
کنسول آمریکا در تهران، یعنی ماژو یمبوی
انجامید، مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد.
نویسنده همان دیدگاه کلاسیک مربوط به
رقابت میان انگلستان و آمریکا را در ایران آن
دوران، محور بحث قرار داده و می‌گوید که
«انگلستان برای حفظ امپراتوری خود در آن
دوران تلاش می‌کرد، اما آمریکا در پی پایان
دادن به امتیازات انحصاری اقتصادی
انگلستان در ایران بود.» در کشاکش این

Sam Kaplan, *The Pedagogical State:*

2006, 211 pages.

ایران و عراق و میراث جنگ

کتاب مجموعه مقالات یازده متخصص مربوط به ایران و عراق و منطقه خلیج فارس است که براساس پروژه خلیج فارس ۲۰۰۰ از ایرانیان و عراقی ها دعوت کرد تا تأثیرات پایدار جنگ ایران و عراق را به بحث بگذارند. این مجموعه مقالات تکامل روابط ایران و عراق، نقش ایالات متحده آمریکا در این روابط، آنچه که برای نزدیکی راستین این دو ملت جنگ زده لازم است را تجزیه و تحلیل می کند. در این کتاب، قربانی شدن ایرانی ها و عراقی ها هر دو در جریان جنگ ۸ ساله و پس از آن محور بحث قرار گرفته است. مقالات کتاب همچنین میراث شعارهای ایدئولوژیک نیرومند دیگر تبلیغاتی را که باعث دشمنی دو کشور شده اند، بررسی می کند. نویسندگان برای تحقق روابط مثبت میان ایران و عراق اقدامات زیر را لازم دانسته اند: تصمیم گیری درباره مرز ایران و عراق در امتداد آبراه اروندرود (شط العرب)؛ بازگشت زندانیان جنگ؛ وعده عدم مداخله هریک در امور داخلی یکدیگر؛ و طرح مربوط به آینده کردها.

Torij Ali, *Conversation With Edward Said*, New York: Seagull Books, 2006,

Education and Politics of National Culture in Post-1970 Turkey. Stanford CA: Stanford University Press, 2006, 277 pages.

دولت پرورشی: آموزش و سیاست

فرهنگ ملی در ترکیه بعد از دهه ۱۹۸۰

این کتاب محصول سه سال پژوهش میدانی نویسنده در مدارس ترکیه است. نویسنده که خود یک انسان شناس است، براساس روش بوم نگارانه و اسنقرار سه ساله در شهر کوچک یایلا در کوهستانهای تاروس در جنوب ترکیه، چگونگی خو گرفتن و فرهنگ پذیری دانش آموزان را در سیستم مدارس بسیار متمرکز ترکیه مورد بررسی قرار می دهد. نویسنده اثر خود را براساس رهیافت فراساختارگرایی به «ایدئولوژی» نظام داده است و به ویژه به نقش بخشهای قدرتمند جامعه و مبارزه آنها برای کنترل مواد درسی مدارس می پردازد. بخشهای گوناگون کتاب تلاشهای جامعه تجاری، ارتش و دولت را برای نفوذ در برنامه درسی مدارس به نفع خود مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهد.

Lawrence G. Potter and Gary G. Siek, (eds.), *Iran, Iraq and the Legacies of War*, New York: Palgrave Macmillan,

128 pages.

گفتگوهای با ادوارد سعید

کتاب، متن کامل یک رشته گفتگوها میان دو تن از روشنفکران برجسته پنجاه سال اخیر می باشد. گفتگو با ادوارد سعید، که توسط طارق علی در آپارتمان ادوارد سعید در سال ۱۹۹۴ در آمریکا ضبط شد، در برگیرنده خاطرات بسیار شخصی ادوارد سعید از تأثیر پذیربهای ادبی نخستین او، دوران کودکی اش و رابطه اش با پدر و مادر خود می باشد. همچنین در این مصاحبه، ادوارد سعید از مبارزات خود با بیماری سرطان خون خود سخن گفته است. طارق علی به ویژه پرسشهایی را از ادوارد سعید درباره فرهنگ و سیاست معاصر پرسیده و او را واداشته است تا درباره موضوعات پراکنده ای چون مسئله سلمان رشدی، صحت سیاسی، و البته دگرگونیهای معاصر در فلسطین سخن بگوید.

Abdel Bari Atwan, *The Secret History of al-Qaeda*, Berkeley, CA: University of California Press, 2006. 236 pages.

تاریخ محرمانه القاعده

نویسنده این کتاب یعنی عبدالباری عطوان، زمانی خود از اعضای مهم القاعده بود و در این کتاب تجربیات خود را براساس

مصاحبه های خود با بن لادن و زندگی با القاعده در کوههای کوابورا در افغانستان به توصیف کشیده است. این نویسنده فلسطینی الاصل که در غرب فعالیت می کند، ماهیت و چیستی القاعده را مورد بحث قرار داده و اثرات القاعده و تغییر ماهیت آن از زمان آغاز «جنگ علیه ترور» را تشریح می کند. نویسنده همچنین توضیح می دهد که غرب چگونه می تواند و باید چالشهای برآمده از این سازمان جهانی را پاسخ بگوید. عطوان می نویسد که آرزوی القاعده سرنگونی رژیمهای ستمگر و ورشکسته کردن اقتصادی غرب از راه بالا بردن قیامت نفت و وادار ساختن آنها به جنگ فرسایشی و هزینه کردن میلیاردها دلار در این راه است. به نوشته او، بمب گذاریهای مادرید در ۲۰۰۴ و لندن در ۲۰۰۵ نشانه تعامل القاعده به عنوان یک سازمان دهشت افکن (تروریست) است. او می گوید که «به وجود آمدن گردهمایی شبه خودمختار سراسر جهان با عاریه گرفتن ایدئولوژی القاعده بازتاب غنای فزاینده، رسالت این سازمان می باشد.» عطوان می گوید که «عراق به مرکز اصلی جذب نیرویی برای القاعده تبدیل شد، و همچنین سکویی است که از آن عملیات بین الملل را به راه می اندازد.» او در فصلهای دیگر کتاب «جهاد سایبر» نوین، تاریخ بمب گذاریهای

Brenda Shaffer, ed. *The Limit of Culture: Islam and Foreign Policy*, Cambridge, MA Press, 2006, 353 pages.

محدودیت‌های فرهنگی: اسلام و سیاست خارجی

کتاب مجموعه مقالاتی است که اوضاع منطقه دریای خزر را بعد از ۱۹۹۱ مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد و هدفش این است تا رهیافت‌های فرهنگی گرا به سیاست خارجی را به چالش بطلبد. روی هم رفته ده مقاله اساسی در کتاب ارایه شده است. در مطالعات موارد گوناگون کتاب، به کاربرد فرهنگ به عنوان یک متغیر مستقل در تحلیل سیاست خارجی اعتراض شده است. از جمله این انتقادات می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: تفاوت‌های مشترک میان ایدئولوژی رسمی دولت در سیاست خارجی واقعی آن؛ انکار نقش هویت مذهبی و نفوذگذاری بر اتحاد‌های میان دولت، از جمله مورد ایران؛ ارتقا منافع فرهنگی به زبان موانع مادی تنها در صورتی که این امر تصمیم‌گیران را بفریبند. موارد مطالعه مورد نظر کتاب بر محور ایران و افغانستان دوره طالبان می‌چرخد.

انتحاری و راهبرد اقتصادی القاعده را به بحث می‌گذارد.

Hadideh Moghissi, *The Muslim Diapora, Gender, Culture and Identity*, London, UK and New York: Routledge, 2006, 233 pages.

مسلمانان مهاجر: جنسیت، فرهنگ و هویت

کتاب در واقع انتشار مجموعه مقالات کنفرانس ۲۰۰۴ دانشگاه یورک درباره راه‌های کنش و رابطه اجتماعات مهاجر مسلمان با کشورهای میزبان خود در غرب است. هر مقاله بر کنش واحد ویژه‌ای (مثلاً مسئله جنجالی حجاب در فرانسه) تمرکز می‌کند، تأثیرات جابه‌جایی مسلمانان بر شکل‌گیری هویت را مورد بررسی قرار می‌دهد. هابده مقیسی گردآورنده اصلی کتاب در مقدمه خود می‌نویسد که «کشورهای میزبان با برخورداری از دیدگاه‌های ضداسلامی و سیاست‌های ضداسلامی خود باعث رستاخیز یا ابداع دوباره هویت اسلامی شده‌اند.» کتاب همچنین تجربه مشترک جوامع پراکنده مهاجر مسلمان را در رابطه و برخورد با کشورهای میزبان ناراضی مورد بررسی قرار می‌دهد.